

Lausunto palveluverkkosuunnitelman Linjamäen, Nahkelan ja Tuomalan kouluja koskevaan ennakkovaikutusten arviointiin, erityisesti Linjamäen koulun osalta

Evaus-tilaisuudessa tuli esille asukkaiden monipuolisia näkemyksiä, tyytyväisyys lähikouluun ja huoli tulevasta. Mutta mikä on asukkaiden mielipiteiden, näkemysten ja kokemusten paino, kun lautakunnissa, kunnanhallituksessa ja valtuustossa esitetään kylmiä lukuja: mistä säästätte? Valitkaa!

Asukkaiden näkökulmat tulisi myös pystyä esittämään numeroina. Vasta silloin ne ovat samalla viivalla budjettilukujen kanssa. Jos vaikka pyritään asettamaan vastakkain suuren koulun oppilaiden tukipalvelut ja pienen koulun lämmin huolenpito, tai koulumatkojen tuomat lisäkulut vanhemmille, kunnalle ja oppilaille verrattuna lähikouluun. Kyydit eivät suinkaan osu juuri oikeaan aikaan, vaan pitää odotella pysäkillä ja koululla menen tullen. Jos kyytiä ei ole matkarajojen takia, vanhemmat joutuvat järjestämään. Talvella on liukasta ja hankalaa kulkea pyörällä. Kyytioppilaat tottuvat helppoon mutta passiiviseen autoriippuvuuteen. Vanhemmilla on myös huoli, mitä lapset ja nuoret tekevät odotellessaan vanhempien kyytiä, kun nämä palaavat työstä.

Koronan ja tartuntatautien vaikutus

Miten arvioida koronan ja muiden tartuntatautien vaikutusta kouluverkkosuunnitteluun? Onko nykyisen ymmärryksen valossa järkevää keskittää oppilaat suuriin yksiköihin? Miten nämä vaikutukset voidaan ilmaista lukuina? Karanteeni x määrälle opettajia y päivien mukaan. Siitä tulee sijaiskustannuksia. Eikö siitäkin tule ihan laskettavia summia? Jo nyt on tullut. Kaikki koronan suuret rahavaikutukset kokonaistasolla ovat, kuten tiedämme käsittämättömän suuria miljoona- ja miljardilukuja. Kannattaako ollenkaan keskittää oppilaat suuriin yksiköihin?

Voidaan tietysti esittää väitteitä, että suurissa yksiköissä saa paljon kavereita ja pystytään järjestämään opetus ”moderneissa oppimisympäristöissä”, joka tarkoittaa suuria monen ryhmän luokkatiloja. Niissä kuitenkin ihanista sohvaryhmistä huolimatta on myös kantautunut kokemustietoa, että melu kasvaa ja väliseiniäkin on rakennettu uudelleen. Myöskään muutto kotikylältä suureen kouluun voi hajottaa kaveripiirin.

Modernit oppimisympäristöt

Uusien koulujen suunnitelmissa toistetaan modernien oppimisympäristöjen vaatimusta. Kuitenkin hiljattain lehdissä julkaistun tiedon mukaan moderni oppimisympäristö, jolla siis tarkoitetaan avoimia tiloja, joissa kolmekin ryhmää opiskelee samassa tilassa, toki useampien opettajien johdolla, ei perustu tutkittuun tietoon. Ei ole tutkimusta, joka osoittaisi sen toimivuuden, sopivuuden ja paremmuuden perinteisiin luokkatiloihin verrattuna. Moderni oppimisympäristö on erään yrityksen lanseeraama konsepti, jota on pyritty myymään ulkomaille ja siinä yhteydessä kotimaiset esimerkit toimivat referensseinä.

Tutkimusta ei ole, mutta sen sijaan on kuulunut monilta tahoilta käyttäjien huolta avoimien tilojen sopimattomuudesta, koska melutasot nousevat, eivätkä kaikki oppilaat pysy mukana. Hyvää on samanaikaisopettajuus, mutta rehellisesti arvioiden ihan maalaisjärjellä ja opettajien kokemuksella, onko 70-80 oppilaan ryhmä kuitenkaan helppo hallita? Olen ollut yläkoulun opettajana, ja muistan, mikä kakofonia pystyttiin saamaan aikaan aulaan, kun oppilaat keräytyivät sinne ruokatunnin jälkeen. En koskaan toivonut sitä valvontavuoroa.

Viime aikoina on kiinnitetty valtakunnallisesti huomiota kiusaamiseen, jota parhainkaan opettajien valvonta ei pysty tavoittamaan ja estämään. Kun oppilasmäärät ovat suuret, opettajien tulisi olla läsnä ensin tunnin loppuun, ja välittömästi sen jälkeen valvonnassa. Koska on kysymys vastuusta, tämäkin siirtymä pitäisi aina toimia kuin kello, ja aiheuttaa yhden suuren koulun stressiä lisäävän elementin.

Tiloiltaan Linjamäen koulu on kuitenkin moni-ilmeinen, jopa modernin käsityksen mukainen. On suuri luokkatila, josta avoin yhteys muualle ja pienempiin luokkatiloihin. On myös piha ja luonto, joka on lähellä.

Säästöistä esitetään laskelmia, jotka eivät toteudu

Kari Lehtola, aluehallintoviraston tarkastaja, on esittänyt kirjoituksissaan, hämmästyttäviä tietoja, miten vuosikymmenien aikana kaikkialla Suomessa tehdyt koulujen lakkautukset, joita siis on tehty säästösyistä, eivät lopultakaan ole säästäneet. On lakkautettu satoja kouluja, ja Lehtolan mukaan kaksi kolmasosaa lakkautuksista on ollut turhia. Mikään valtion virasto ei ole tehnyt virallista tutkimusta jälkikäteen säästöistä. Näyttää, että konsultit ovat pyörilleet lukuja, niin että erityisesti sisäisten vuokrien suuruus on saanut kuntapäätäjät pyörryksiin. Lehtolan mukaan sisäiset vuokrat esitetään jopa kymmenkertaisina todellisiin kuluihin nähden. Mekanismi on erittäin vaikeaselkoinen ja konsulttien laskelmat aina samansuuntaisia: palveluverkkoa tulee keskittää ja kouluja lakkauttaa. Tämä on helppo konsepti konsulteille monistaa joka kuntaan, mutta kuka arvioi lopputuloksen?

Maaseudun autioituminen, kun palvelut lähtevät

Lehtola ei edes tukeudu maaseudun autioitumisen väitteeseen. Mutta eikö sekin ole suora seuraus? Jos paikkakunnalta häviää palvelut, niin asukkaat muuttavat pois palveluiden perään.

Tuusulassa hiljattain vierailut kuntien rahatilanteiden saneeraajana tunnettu Eero Laesterä esitti, että Tuusulan kaltaiset kaikilla mittareilla kärkijoukkoa olevat kunnat, ovat tällä hetkellä hätää kärsimässä ja odottamattomien leikkausten ja veronkorotusten paineessa. Valtionosuudet valuvat muualle Suomeen. Juuri sinne, mikä on autioitunut. Juuri sinne mistä koulutkin on lopetettu.

Vaikutus kulttuuriperintöön

Koulut ovat kylien keskuksia, jotka luovat yhteisöllisyyttä ja toimivat myös vetonaulana uusille asukkaille, sekä estävät nykyistenkin katoamisen. Koulut ovat myös osa kulttuuriperintöä, upeita rakennuksia, jollaisia tulisi vaalia. Suunnitteilla oleva Monion hirsikoulu muistuttaa kuvien perusteella meidän Linjamäen kouluamme. Miksi Linjamäen aidosta hirsikoulusta ei osata pitää kiinni? Monion suunnitelma on todella hieno, mutta eihän siitäkään voida tehdä ihan kaikilta rakenteiltaan tavoiteltua hirsikoulua.

Koulu liittyy kylän myös menneisiin sukupolviin, ja heidän työhönsä. Kellokosken koulu on monelta kannalta katsoen kohentanut ilmettään ja identiteettiään, mutta eikö Linjamäen kouluyksikkö voisi kirkastaa myös Kellokoskea? Arvoisa vanha, historian omaava koulu, joka on vanhempi kuin Kellokosken ja Ruukin koulun rakennukset, ja tuo mukanaan sävyn kerroksellisuudesta. Linjamäessä korostetaan luontoa ja yhteisöllisyyttä. Eikö Kellokosken yhdistyneessä koulussa voida löytää rooli ja ominainen tehtävä myös Linjamäelle?

Yhtenäinen yksi alue

Kun tällä hetkellä ajatusmaailma on se, että kuljetetaan ja saadaan oppilaat kulkemaan Linjamäestä Kellokoskelle, eikö yhtä hyvin kuljetus ja kulkeminen voi kulkea toisin päin? Vaikkapa niin, että tuodaan painotusluokkia ja ryhmiä Linjamäkeen. Samoin voi ajatella, että ihan koko Tuusulassa kaikkiin kyläkouluihin olisi avoin haku. Jos vanhemmat haluavat lapsen kyläkouluun, heille se olisi mahdollista. Tietenkin tässä tulisi ohjata etelän koululaiset etelän kouluihin, ja pohjoisen koululaiset pohjoisen kouluihin.

Vaikutus myös jo kylään muuttaneiden kiinteistöihin

Evaustilaisuudessa etäryhmässä tuli esille kokemus, joka ei kuitenkaan välittynyt eteenpäin. Perheenäiti kertoi, että sanotaan muiden tilanteista mitä tahansa, he ovat muuttaneet koulun takia, ja muuttavat pois, jos koulu lakkaa, mikäli edes saavat myytyä taloan. Oli myös pahoillaan seuraavana päivänä, että tätä ei kirjattu. Realistisesti ajatellen, koulun lähteminen vaikuttaa talojen hinta-arvioihin. Tällöin kunnalle mahdollisesti tulevat säästöt tulevat asukkaiden maksettavaksi.

Maaseudun rikkaus ja pitovoima

Toivoisinkin, että Tuusulassa ymmärrettäisiin Tuusulan maaseudun rikkaus. Puhutaan paljon vetovoimasta. Tuusula haluaa uusia ihmisiä. Tuusula tekee kaikkensa houkutellakseen heitä uusilla hypersupermuodokkailla asuinympäristöillä, joissa infran, koulujen, kaikenlaisten maantasoitusten, putkien, teiden ja puistojen rakentamiseen käytetään miljoonia. Rakennetaan myös kouluja lähivuosina arviolta 160 miljoonalla.

Vetovoiman lisäksi on myös pitovoima. Miten Tuusula säilyttää asukkaansa, kun se leikkaa palveluja? Kaksi keskeistä asiaa olisivat kattava julkinen liikenne, sen kehittäminen myös kutsuliikenteen osalta, ja nykyisten palvelujen säilyttäminen, vaikkapa ne upeat kyläkoulut.

Oppiaaksioton alue

Mikä siis olisi se innovatiivinen ja tilanteisiin reagoiva tapa säilyttää pienet koulut? Valtuusto päätti, että tällä valtuustokaudella kouluja ei lakkauteta, ellei oppilasluku huomattavasti vähene. Nyt erilaisilla oppilaaksi oton ohjausmekanismeilla Linjamäen oppilaaksi oton aluetta on pienennetty. Esimerkiksi iltapäiväkerhojen kuljetusta ei järjestetty siinä vaiheessa, kun vanhemmat valitsivat koulua viime keväänä. Monien muidenkin syiden takia, oppilaita kuljetetaan muihin kouluihin niiltä raja-alueilta, joilta ennen tultiin Linjamäkeen. Esimerkiksi jos oppilas käy esikoulua Kellokoskella, hän jatkaa myös Kellokoskella.

Kun mietin, mistä ennen tultiin Linjamäkeen, niiltä alueilta kuljetetaan nyt Vanhaankylään, Kellokoskelle, Jokelaan. Tämä ei ole suinkaan vain mielipide tai epäily, vaan omaan havaintoon pohjautuva fakta. Muistan hyvin miltä alueilta omana kouluajanani tultiin Linjamäkeen. Kyseessä ei ole yksittäiset tapaukset, vaan huomattavan monet oppilaat. Yksi syy, mikä voi tulla mieleen, on pyrkimys vähentää Linjamäen oppilasmäärää, että voidaan lakkauttaa. Koska oppilaiden kuljetustiedot eivät ole julkisia, on vaikea saada täsmällistä tietoa, ellei keskusteluissa tule esille. Esimerkiksi Nuppulinnasta, asemalta on 2,5 km:n matka Linjamäkeen turvallista tietä. Kuitenkin läheltäkin asemaa kuljetetaan Vanhaankylään, joka on kauempana. Nuppulinnantien alueelta tultiin ennen Linjamäkeen, nyt osa menee Kellokoskelle. Olisikin hyvä saada selvitys asiasta. Oppiaaksioton alue käsitetään olevan

koko kunnan alue, eikä erityisesti lähikoulu, näin minulle kerrottiin, mutta tästäkin tulisi saada tarkempi linjaus.

Mäntsälän uudet asuinalueet

Vaikka kaikkialla oppilasmäärät ovat laskusuunnassa, mäntsäläläisiä yläkoulun oppilaita on odotettavissa Kellokoskelle Hyökännummen alueelta aivan kunnan rajalta. Sinne suunnitellaan lähivuosina uusia asuinalueita. Tällöin voi ajatella, että Kellokoskella riittää oppilaita, ja voi olla perusteltua pitää Linjamäki toiminnassa.

Ratkaisu resurssin käyttöön ja säästön kattamiseen

Jos Kellokosken koulussa tarkasteltaisiin oppilasmäärää eri toimipisteissä siten, että sijoitetaan sinne missä on vapaita paikkoja, saataisiin tämä Linjamäen kahden opettajan resurssi käyttöön, eikä tarvitsisi vedota resurssin hukkaantumiseen. Voisi myös palauttaa portaittain 5. ja 6.-luokkalaiset kouluun. Tämä kaikki tietenkin järjestämällä laadukkaat mahdollisuudet erilaiseen opetussuunnitelman mukaiseen toimintaan, iltapäiväkerhoihin ja esikouluun tai kuljetus niihin. Yksi mahdollisuus olisi painotusluokka Linjamäessä, vaikka luontopainotus, tai kieli-, musiikkipainotus tai vaikkapa pajakoulu.

Koulutuksen kärkikunta on myös innovatiivisuutta ja asukkaiden kuuntelua

Toivon, että Tuusulan sivistystoimi ottaa huomioon vakavasti ja kuunnellen Evaus-tilaisuuksissakin tulleet monet mielipiteet ja kokemukset pienten kyläkoulujen säilyttämisen puolesta. Tässä olen esittänyt näkemyksiä siitä, miten asukkaiden kannanotot tulisi pystyä rinnastamaan budjetin säästölukuihin, eikä sanallisia arvioita syrjäytetä numeroiden tieltä. Vaihtoehtoisesti voisi arvioida säästölukuja sanallisesti. Esimerkiksi asettaa vastakkain kyläkoulujen kustannukset siihen 160 miljoonaan. Jos terveitä pienten koulujen koulukiinteistöjä voitaisiin käyttää, ei välttämättä tarvittaisi niitä kaikkia 160 miljoonaa. Sekin olisi varteenotettava laskelma säästöistä, joka tulisi esittää. Uusia kouluja ei tarvitsisi rakentaa niin suurina, kun lähikouluja käytettäisiin. Niitä kuitenkin on remontoitu huomattavilla summilla ei kovinkaan kauan aikaa sitten, eri kouluja eri vuosina. Se olisi myös kestävä elämäntavan toteuttamista, johon monet koululaisetkin pyrkivät Greta Thunbergin esimerkin innoittamana.

Eeva-Liisa Nieminen

Opettaja, FT